

Behoefteteonderzoek standplaatsen in Leeuwarden

24 juni 2025, Utrecht

Dit onderzoek werd uitgevoerd in
opdracht van

Gemeente **Leeuwarden**

© 2025 Labyrinth Onderzoek & Advies

Amerikalaan 203

3526 VD Utrecht

T: +31 (0)30 262 71 91

E: info@labyrinthonderzoek.nl

W: www.labyrinthonderzoek.nl

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag - door iemand anders dan de opdrachtgever - worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Samenvatting

De gemeente Leeuwarden wil weten hoeveel mensen een woonwagenvak nodig hebben en wat hun wensen daarbij zijn. Daarom hebben wij, Labyrinth, een onderzoek gedaan. We spraken met mensen die nu op een woonwagenplek wonen, met familieleden die bij hen inwonen en met mensen die graag (weer) een plek willen. De meeste hoofdbewoners hebben de vragenlijst ingevuld, waardoor we een betrouwbaar beeld hebben gekregen van de behoefte.

In Leeuwarden zijn nu 5 woonwagenkampen. Op die kampen zijn in totaal 70 vakken. Uit dit onderzoek blijkt dat 58 mensen graag een eigen vak willen binnen nu en 8 jaar. De meeste mensen willen graag op een plek wonen waar nu al woonwagens staan. Maar als dat niet lukt, willen de meeste mensen ook wel op een nieuwe locatie wonen. Ze willen dicht bij hun familie wonen en het liefst in de gemeente Leeuwarden. De meeste mensen die nu op een woonwagenplek wonen, willen niet verhuizen.

Over de manier waarop plekken worden verdeeld, denken mensen verschillend. Veel mensen vinden het belangrijk dat de gemeente kijkt naar familiebanden en hun manier van leven bij het geven van een plek. Ook willen ze dat het duidelijk is hoe de gemeente of WoonFriesland beslist wie aan de beurt is.

De meeste mensen vinden het belangrijk dat de gemeente makkelijker te bereiken is en meer informatie geeft. De meeste mensen willen duidelijke uitleg, één vast contactpersoon en duidelijke informatie over de regels en de wachtlijst.

Samengevat laat ons onderzoek zien dat dat de vraag naar nieuwe vakken groot is vergeleken met het aantal vakken dat er nu is, en dat de mensen graag duidelijke uitleg en makkelijker contact met de gemeente willen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
	4
1 Inleiding	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Vraagstelling	6
1.3. Betrokkenheid vanuit de doelgroep	6
1.4. Leeswijzer	7
2 Achtergrond	8
2.1. Woonwagenlocaties in Leeuwarden	8
3 Onderzoeksaanpak	10
3.1. Onderzoeksopzet	10
3.2. Voorbereiding	10
3.3. Veldwerk	11
3.4. Kwaliteitscontrole	11
3.5. Analyse	12
4 Resultaten	13
4.1. Achtergrond respondenten	13
4.2. Inwonenden en belangstellenden: behoefte en wensen	15
4.3. Huidige hoofdbewoners: wensen rondom standplaats	23
4.4. Wachtlijsten en toewijzing van standplaatsen	25
Opmerkingen over de wachtlijst (open antwoorden)	28
4.5. Contact met de gemeente	28
5 Conclusie	32
5.1. Behoefte aan standplaatsen en draagvlak voor het toewijzingsbeleid	32
5.2. Behoefte aan contact met de gemeente	33
6 Literatuurlijst	34

1

Inleiding

1.1. Aanleiding

De gemeente Leeuwarden hecht veel waarde aan het bieden van passende woonruimte voor álle inwoners, ook voor groepen met een eigen wooncultuur, zoals woonwagenbewoners. Deze ambitie is verankerd in de gemeentelijke Volkshuisvestingsvisie *Leeuwarden: ongedeeld en vitaal* (2021), waarin wordt gestreefd naar een ongedeelde stad en vitale dorpen. In deze visie staan keuzevrijheid, het voorkomen van uitsluiting en het respecteren van verschillende woonvormen centraal. Ook voor mensen met een bijzondere woonbehoefte of woonvorm zet de gemeente zich in om passende en betaalbare woonruimte te realiseren.

Tegelijkertijd ervaren verschillende fracties in de gemeenteraad dat deze ambitie voor woonwagenbewoners nog onvoldoende wordt gerealiseerd. In september 2024 is daarom een motie aangenomen waarin het college wordt verzocht om:

- te komen tot een gemeentelijk Woonwagen- en standplaatsenbeleid;
- het aantal standplaatsen uit te breiden;
- gebruik te maken van bewezen onderzoeksmethoden voor de behoefte-inventarisatie;
- en in te zetten op participatie en toegankelijk beleid voor de woonwagengemeenschap.

Deze motie bevat ook enkele constatering, waaronder het ontbreken van beleid, de grote vraag en het belang van cultuurbehoud. Eén van de constatering – namelijk dat de vraag groter is dan het aanbod – wordt in dit rapport nader onderzocht en onderbouwd. Andere onderdelen van de motie, zoals het inrichten van een wachtlijst, de aanstelling van een contactambtenaar en beleidsontwikkeling, vallen buiten de reikwijdte van dit rapport, maar kunnen op basis van de onderzoeksresultaten verder worden ingevuld.

Dit onderzoek sluit aan bij landelijke richtlijnen zoals opgenomen in de handreiking *Gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid* van het ministerie van BZK (2018) en de Wegwijzer van de VNG (2021). Deze documenten benadrukken dat het woonwagenleven een erkende en beschermde woonvorm is, en dat gemeenten verplicht zijn om bij hun beleid voldoende ruimte te geven aan deze woonbehoefte – inclusief het wonen in familieverband op een standplaats. Het doel is om woonwagenbewoners te beschermen tegen discriminatie, hun mensenrechten te waarborgen en duidelijkheid en rechtszekerheid te bieden.

De handreiking geeft gemeenten concrete richtlijnen, waaronder:

- het vaststellen van beleid als onderdeel van de volkshuisvesting,
- het behouden van standplaatsen zolang er vraag is,
- het actief inventariseren van de behoefte via wachtlijsten of onderzoek,
- het toewijzen van standplaatsen op transparante en rechtvaardige wijze,
- en het betrekken van bewoners bij besluitvorming.

Ook wordt het afstammingsbeginsel erkend: mensen met een culturele binding aan het woonwagenleven hebben recht op passende huisvesting, ook als zij tijdelijk elders wonen. Met dit onderzoek wordt uitvoering

gegeven aan één van de kernadviezen: het in kaart brengen van de feitelijke behoefte aan standplaatsen op een wijze die aansluit bij landelijke richtlijnen en mensenrechtenstandaarden.

Als reactie op de motie heeft de gemeente in oktober 2024 onafhankelijk onderzoeksbureau Labyrint opdracht gegeven om een behoefteonderzoek uit te voeren. De uitkomsten van dit onderzoek vormen input voor gesprekken met bewoners en voor het ontwikkelen van nieuw beleid met betrekking tot standplaatsen.

1.2. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is meer inzicht bieden in de huidige behoeften en wensen ten aanzien van standplaatsen, woonwagens en locaties van standplaatsen van woonwagenbewoners in de gemeente Leeuwarden. Woonwagenbewoners zijn mensen die van generatie op generatie verbonden zijn met het leven in een woonwagen en zich daarmee identificeren.¹ Ze onderscheiden zich door hun eigen wooncultuur, gewoonten en sterke familiebanden. Het betreft onder andere reizigers, Roma, Sinti, kermis- en circusreizigers die in een woonwagen wonen of binding hebben met het woonwagenleven. Ook 'belangstellenden' – mensen die nu in een reguliere woning wonen maar graag (weer) in een woonwagen willen wonen – worden tot de doelgroep gerekend.²

Dit onderzoek had twee hoofddoelen:

1. Een duidelijk beeld geven van de vraag naar woonwagenstandplaatsen: hoeveel mensen een plek willen, op welke termijn en op welke locatie.
2. Inzicht krijgen in de ervaringen, behoeften en wensen van woonwagenbewoners in het contact met de gemeente.

Daarnaast is, op verzoek van de gemeente, onderzocht in hoeverre er onder de deelnemers draagvlak is voor het huidige toewijzingsbeleid. Ook is aan alle doelgroepen gevraagd of zij bereid zijn om op een andere standplaats te wonen, binnen of buiten de gemeentegrenzen.

1.3. Betrokkenheid vanuit de doelgroep

Tijdens het onderzoek is er regelmatig afgestemd met de gemeente Leeuwarden. Het sociaal verhuurbedrijf WoonFriesland, als verhuurder van de standplaatsen en aanbehoren op drie woonwagenlocaties in Leeuwarden, heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de vragenlijst. Daarnaast is een klankbordgroep samengesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende woonwagenlocaties. Deze groep heeft meegedacht over de inhoud van de vragenlijst, feedback gegeven en de vragenlijst vooraf getest. Ook hebben de leden van de klankbordgroep geholpen bij het onder de aandacht brengen van het onderzoek binnen de doelgroep, onder andere via informele kanalen zoals WhatsApp-groepen.

Eind januari 2025 is een bijeenkomst georganiseerd voor alle bewoners en andere belangstellenden. Tijdens deze bijeenkomst is het doel van het onderzoek toegelicht en was er volop ruimte voor het stellen van vragen en het delen van opmerkingen. Sabina Achterbergh, voorzitter van de landelijke vereniging Roma, Sinti en Woonwagenbewoners, was als adviseur betrokken bij het onderzoek. In die rol ondersteunde zij bij het informeren van en communiceren met de bewoners, de gemeente en de onderzoekers.

¹ De woonwagencultuur, erkend als Nederlands immaterieel cultureel erfgoed, wordt onder meer gekarakteriseerd door het wonen in een woonwagen en het leven in familie- en/of groepsverband. Woonwagenbewoners leefden oorspronkelijk een nomadisch bestaan, hetgeen eveneens als cultureel kenmerk kan worden beschouwd.

² Voorheen werden dit ook wel 'spijtoptanten' genoemd. In dit onderzoek hanteren wij de term 'belangstellenden' als het gaat over mensen met een woonwagenverleden die nu in een huis wonen en graag weer een standplaats wensen.

1.4. Leeswijzer

Dit rapport start in hoofdstuk 2 met een beschrijving van de achtergrond van het onderzoek, inclusief beleidskaders en een overzicht van de woonwagenlocaties in Leeuwarden. In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksaanpak toegelicht, waaronder de voorbereiding, respondentenwerving, uitvoering van het veldwerk en de analysemethode. Hoofdstuk 4 presenteert de resultaten, met aandacht voor de standplaatsbehoefte, voorkeuren van bewoners, ervaringen met het toewijzingsbeleid en het contact met de gemeente. Hoofdstuk 5 sluit af met de conclusies, gebaseerd op de onderzoeksvragen rondom standplaatsbehoefte, beleidsdraagvlak en communicatiebehoeften.

2

Achtergrond

2.1. Woonwagenlocaties in Leeuwarden

Woonwagenlocaties en standplaatsen

Na de afschaffing van de woonwagenwet in 1999 is het beheer van woonwagenlocaties door het Rijk overgedragen aan de gemeenten, waaronder ook Leeuwarden.

Leeuwarden kent in totaal vijf woonwagenlocaties met in totaal 70 standplaatsen en 164 ingeschreven bewoners. Vier van de locaties worden beheerd door WoonFriesland. De locatie op de Tjallingaweg is bestemd voor kermisexploitanten en wordt beheerd door de Gemeente Leeuwarden. Op de Ouddeelstraat is nog 1 standplaats in particulier bezit.

Tabel 1 Overzicht van de woonwagenlocaties in de gemeente Leeuwarden

Woonwagenlocatie	Beheer	Aantal standplaatsen	Aantal bewoners
Boornstraat	WoonFriesland	19	42
Tuinderij	WoonFriesland	10	29
Jelle Bangastraat	WoonFriesland	6	17
Ouddeelstraat	Particulier bezit	1	2
Tjallingaweg	Gemeente Leeuwarden	34*	75
Totaal		70	164

Bron: BRP-gegevens Gemeente Leeuwarden op 22 januari 2025. * Er zijn weliswaar 35 standplaatsen, maar 1 wordt niet bewoond. Er zijn dus 34 hoofdbewoners van de standplaatsen op de Tjallingaweg uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek en opgenomen in deze tabel.

Wachtlijsten voor standplaatsen

De gemeente heeft geen inzicht in het exacte aantal belangstellenden in een standplaats in de gemeente, zoals mensen met een woonwagenverleden die momenteel in een huis wonen, omdat de verwachting is dat niet iedereen zich aanmeldt als belangstellende. Er zijn twee plekken waar mensen die interesse hebben in een standplaats zich kunnen melden: de wachtlijst van de gemeente voor de Tjallingaweg en het belangstellendenregister van WoonFriesland.

Op 1 januari 2025 stonden er in totaal 14 mensen ingeschreven op de gemeentelijke wachtlijst voor een standplaats aan de Tjallingaweg. Van hen wonen er 6 momenteel niet op een standplaats. Daarnaast stonden 26 mensen geregistreerd in het belangstellendenregister van WoonFriesland. Van deze groep is niet bekend hoeveel mensen op dit moment niet op een standplaats wonen. In totaal zijn er dus 40 inschrijvingen, maar het is niet duidelijk of er personen op beide lijsten voorkomen. Het werkelijke aantal unieke woningzoekenden op deze wachtlijsten ligt daarom mogelijk lager dan dit totaal.

Beleid van toewijzing van standplaatsen

Voor de woonwagenlocatie op de Tjallingaweg (beheer: gemeente) gelden andere criteria voor de toewijzing van standplaatsen dan bij de overige locaties (beheer: WoonFriesland). In de tekstbox hieronder staan deze beschreven.

Box 1: Toewijzingscriteria standplaatsen in Leeuwarden

WoonFriesland is als sociaal verhuurbedrijf verantwoordelijk voor het beheer en de toewijzing van woonwagens en standplaatsen in onder andere de gemeente Leeuwarden. De toewijzing verloopt als volgt:

Standplaatsen worden toegewezen aan geregistreerden bij WoonFriesland, met voorrang voor (1) eerstegraads familie, (2) tweedegraads familie, (3) belangstellenden met binding, en (4) externen. Binnen elke groep telt de langste registratieduur.

De **gemeente Leeuwarden** beheert daarnaast het terrein aan de Tjallingaweg, bedoeld voor kermisexploitanten. Toewijzing op dit terrein gebeurt op basis van twee criteria:

- de langste registratieduur;
- én de voorwaarde dat minstens 50% van het huishoudinkomen afkomstig is uit het kermisbedrijf.

Na het aanbod van een standplaats heeft de kandidaat zes maanden de tijd om een bouwvergunning aan te vragen voor het plaatsen van een woonwagen.

In de eerdergenoemde motie uit september 2024 heeft de gemeenteraad het college verzocht om, samen met sociaal verhuurbedrijf WoonFriesland, te komen tot een eenduidige en inzichtelijke wachtlijst en een helder toewijzingsbeleid, conform de richtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), zoals opgesteld in de 'Wegwijzer gemeentelijke woonwagen- en standplaatsenbeleid' uit april 2021. In het onderzoek is om die reden nader uitgevraagd wat het draagvlak is voor de huidige toewijzingscriteria.

3

Onderzoeksaanpak

3.1. Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek gebruikte Labyrinth een vragenlijst, die op twee manieren kon worden ingevuld: online (CAWI) of via een persoonlijk interview aan huis (CAPI). Deze combinatie is een beproefde werkwijze van Labyrinth, waarmee een brede doelgroep wordt bereikt en de respons wordt verhoogd. Respondenten die niet reageerden op de online uitnodiging, werden later alsnog benaderd voor een interview aan huis.

3.2. Voorbereiding

Doelgroep

Het onderzoek richtte zich op twee groepen: 1) hoofdbewoners van alle woonwagendstandplaatsen in de gemeente Leeuwarden, en 2) belangstellenden met een woonwagenvrederden die graag (weer) in een woonwagen willen wonen. Via deze respondenten zijn ook vragen gesteld over inwonenden, zoals partners of volwassen kinderen.

De gemeente leverde een adressenbestand aan met 70 standplaatsen, waarop in totaal 164 bewoners stonden ingeschreven. Aan het eind van de vragenlijst konden deelnemers contactgegevens doorgeven van anderen met interesse in een standplaats. Ook konden belangstellenden zich op eigen initiatief aanmelden via telefoon of e-mail. Uiteindelijk deden 19 belangstellenden die nu in een reguliere woning wonen mee aan het onderzoek.

Vragenlijst

De vragenlijst bevatte zowel gesloten als open vragen en is opgesteld in overleg met de gemeente, WoonFriesland en vertegenwoordigers van de woonwagendlocaties. Er was één basisvragenlijst, waarbij via routing vragen werden afgestemd op de situatie van de respondent. Zo kregen belangstellenden deels andere vragen dan huidige bewoners.

De vragenlijst behandelde onderwerpen als:

- de huidige woonsituatie;
- ervaringen met toewijzing en wachtlijsten;
- verhuis- en woonwensen voor de toekomst (zoals voorkeur voor koop of huur);
- en de informatievoorziening vanuit de gemeente.

Als eerste werd gecontroleerd of de respondent daadwerkelijk op een standplaats woont, en wie de vragenlijst invult (bijvoorbeeld de hoofdbewoner of een andere inwonende). Ook werd gevraagd naar gegevens van alle personen op het adres, inclusief hun eventuele behoefte aan een eigen standplaats binnen acht jaar.

Na feedback van de gemeente, WoonFriesland en de klankbordgroep is de vragenlijst geprogrammeerd, getest en zorgvuldig doorgenomen.

Interviewteam

Het onderzoeksteam van Labyrinth bestond uit drie ervaren interviewers met affiniteit met de doelgroep. Zij waren niet woonachtig in Leeuwarden, maar wel vertrouwd met de leefwereld (en het interviewen) van woonwagenbewoners. Deze aanpak helpt om vertrouwen te winnen en open gesprekken te voeren.

3.3. Veldwerk

Contactstrategie

Eind januari 2025 organiseerde de gemeente een informatiebijeenkomst voor woonwagenbewoners en andere geïnteresseerden. Alle bewoners ontvingen hiervoor een persoonlijke uitnodiging, en ook via informele kanalen zoals WhatsApp werd de bijeenkomst aangekondigd. De opkomst was hoog.

Tijdens de bijeenkomst werd uitgelegd waarom het behoefteonderzoek belangrijk is. Bezoekers kregen een brief mee waarmee ze ook anderen – vooral belangstellenden die niet op een standplaats wonen – konden oproepen om deel te nemen.

Op 12 februari 2025 kregen alle standplaatshuishoudens en overige belangstellenden op de wachtlijst van de gemeente een brief om deel te nemen aan het onderzoek. In de brief stond het doel van het onderzoek uitgelegd, met een persoonlijke inlogcode en QR-link naar de vragenlijst.

Via de klankbordgroep bleef er tijdens het veldwerk nauw contact met de doelgroep. Labyrinth benaderde telefonisch belangstellenden die door respondenten waren aangedragen. Ook konden mensen zichzelf aanmelden via e-mail of telefoon. Zij kregen dan een persoonlijke link naar de vragenlijst.

Face-to-face veldwerk

In de derde week van februari startte het veldwerk aan huis. Interviewers bezochten adressen van mensen die de vragenlijst nog niet online hadden ingevuld. Als iemand niet thuis was, werd een kaartje achtergelaten met een terugbelverzoek. Na drie mislukte pogingen werd iemand geregistreerd als non-respons.

De vragenlijst bleef inhoudelijk hetzelfde als bij de online versie, zodat alle resultaten goed vergelijkbaar waren. De voortgang werd bijgehouden in de *Veldwerkapp* van Labyrinth, waarin interviewers hun contactmomenten registreerden. Bij weigering werd – als mogelijk – de reden vastgelegd.

3.4. Kwaliteitscontrole

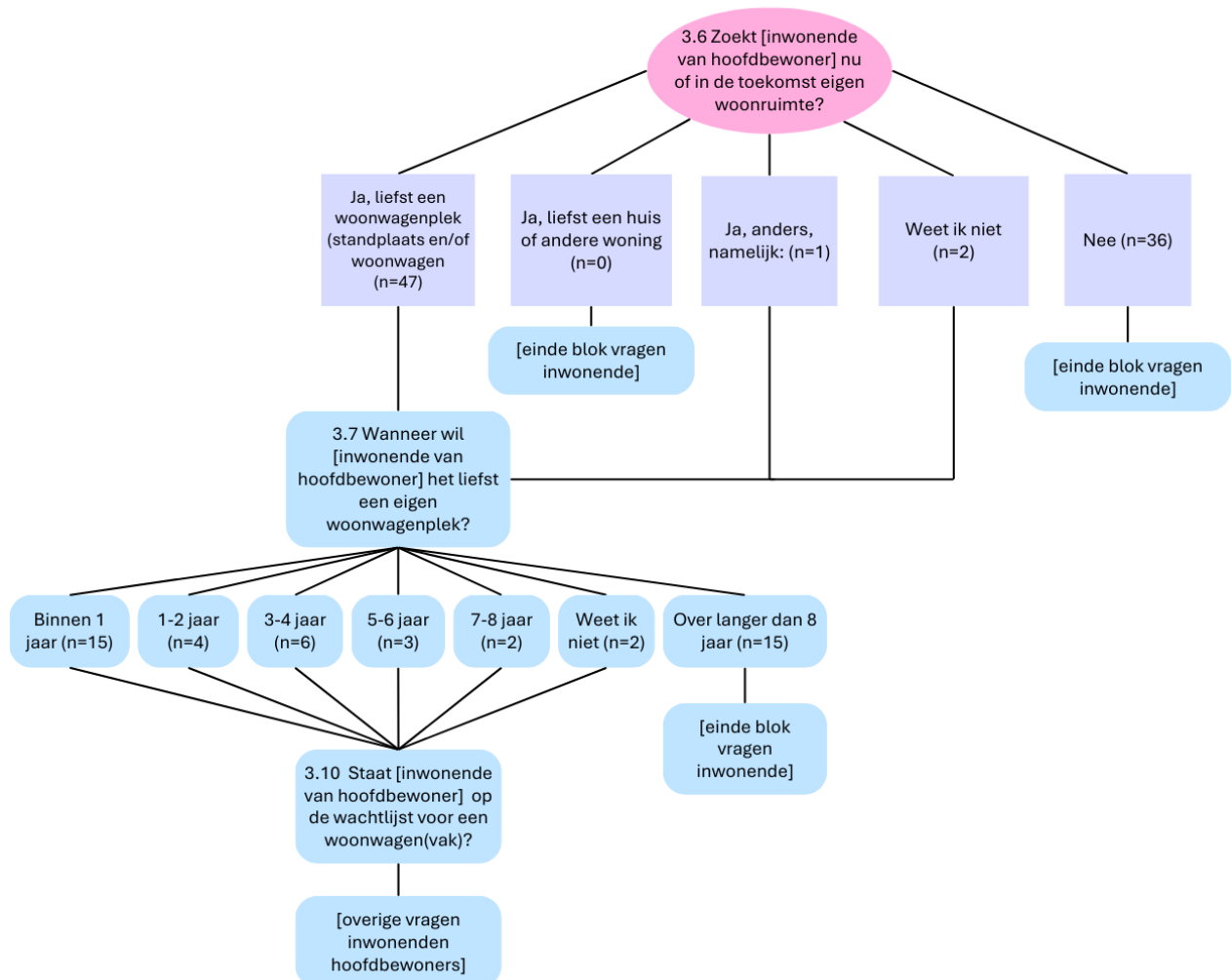
Tijdens het veldwerk voerde Labyrinth doorlopend kwaliteitscontroles uit. Er werd gecontroleerd of vragenlijsten volledig en binnen een realistische tijd waren ingevuld. Bij twijfel werd contact opgenomen met de interviewer of respondent.

De activiteiten van interviewers werden wekelijks gecontroleerd via de veldwerkapp. Elke contactpoging werd automatisch gekoppeld aan GPS-coördinaten, zodat duidelijk was of een adres daadwerkelijk bezocht was. Afwijkingen werden besproken met de interviewers. Ook werd bijgehouden of er nieuwe belangstellenden waren aangedragen voor deelname.

3.5. Analyse

De antwoorden zijn geanalyseerd met behulp van SPSS en R. Door de routing in de vragenlijst kreeg niet iedereen dezelfde vragen; de inhoud paste zich aan op basis van eerdere antwoorden. Daardoor verschilt het aantal respondenten per vraag. In de volgende hoofdstukken lopen de aantallen per tabel dus uiteen. Onderstaande figuur laat zien hoe de routing werkte. Zo konden vier doelgroepen met één vragenlijst worden benaderd, hoewel niet iedereen precies dezelfde vragen kreeg.

Om dubbeltellingen te voorkomen is gecontroleerd op dubbele namen in combinatie met leeftijd. In twee gevallen bleek dat de vragenlijst voor hoofdbewoners was ingevuld door een belangstellende.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het standplaatsbehoefteonderzoek in de gemeente Leeuwarden besproken. We starten met de achtergrondkenmerken van de respondenten. Daarna volgt in paragraaf 4.2 de huidige behoefte aan standplaatsen onder inwonenden en belangstellenden. In paragraaf 4.3 komen mogelijke verhuishwensen van hoofdbewoners aan bod. Paragraaf 4.4 behandelt ervaringen met en meningen over het huidige toewijzings- en wachtlijstensysteem. In paragraaf 4.5 gaan we in op de informatie- en contactbehoeften. Tot slot volgt in 4.6 een prognose van het benodigde aantal standplaatsen voor de komende jaren.

4.1. Achtergrond respondenten

Voor dit onderzoek zijn hoofdbewoners van 70 standplaatsen op vijf woonwagenlocaties benaderd. Hiervan vulden **60 hoofdbewoners** de vragenlijst volledig in. Daarnaast deden **19 belangstellenden** mee die niet op een woonwagenlocatie wonen.³

Tabel 2: Totale respons uitgesplitst naar CAWI (online) en CAPI (met interviewer)

Locatie	Aantal hoofdbewoners	Aantal ingevuld	CAWI	CAPI	Respons percentage
Tjallingaweg	34	28	9	19	82%
Boornstraat	19	18	12	6	95%
Tuinderij	10	10	4	6	100%
Jelle Bangastraat	6	3	0	3	50%
Ouddeelstraat	1	1	0	1	100%
Totaal woonwagenlocaties	70	60	25	35	86%
Belangstellenden	-	19	17	2	-
Totaal	-	79	42	37	86%

In totaal werden **113 inwonenden** meegenomen in de vragenlijst: **86 uit huishoudens van hoofdbewoners en 27 uit huishoudens van belangstellenden**. Om een goed beeld te krijgen van de doelgroep, wordt eerst kort ingegaan op de achtergrond van zowel de hoofdbewoners en belangstellenden als hun inwonenden.

Hoofdbewoners en belangstellenden

Tabel 3 laat zien met welke groepen hoofdbewoners en belangstellenden zich identificeren. Meerdere antwoorden waren mogelijk. De meeste hoofdbewoners (48%) noemen zichzelf woonwagenbewoner, gevolgd door kermisreiziger (31%) en reiziger (11%). Slechts 3% identificeert zich als Sinti. Enkele respondenten kozen voor 'anders', met antwoorden als "gewoon Nederlander" (n=1) en "kermisexploitant" (n=4).

³ Op twee standplaatsadressen (een op de Tjallingaweg en een op de Boornstraat) heeft iemand de vragenlijst als 'belangstellende' ingevuld. Hierdoor zijn zij niet meegeteld in de respons voor de hoofdbewoners, maar bij de belangstellenden.

Tabel 3: Identificatie van hoofdbewoners, inclusief belangstellenden (n=79)*

Identificatie	Aantal	Percentage t.o.v. aantal antwoorden, afgerond
Woonwagenebewoner	45	48%
Kermisreiziger	29	31%
Reiziger	10	11%
Sinti	3	3%
Anders	6	7%
Totaal	93	100%

* Meerdere antwoorden mogelijk: gemiddeld 1.18 antwoorden per respondent.

Hoofdbewoners is ook gevraagd naar hun leeftijd (belangstellenden niet). Tabel 4 toont de verdeling. De grootste groep is 41–50 jaar (24%), gevolgd door 51–60 jaar (22%). Ook is 38% tussen de 61 en 80 jaar. Jongere (20–40 jaar) en oudere bewoners (80+) vormen een klein deel van de groep.

Tabel 4: Leeftijd van hoofdbewoners (n=60)

Leeftijd	Aantal	Percentage
20 tot 30 jaar	3	5%
31 tot 40 jaar	5	8%
41 tot 50 jaar	14	24%
51 tot 60 jaar	13	22%
61 tot 70 jaar	11	18%
71 tot 80 jaar	12	20%
80 jaar of ouder	2	3%
Totaal	60	100%

Inwonenden standplaatsen

Over in totaal 113 inwonenden zijn gegevens verzameld: 86 uit huishoudens op standplaatsen en 27 uit huishoudens van belangstellenden. Inwonenden van standplaatsen – dus uit het huishouden van een hoofdbewoner – hebben meer vragen beantwoord dan inwonenden van belangstellenden.

Tabel 5 laat de leeftijdsverdeling zien van alle inwonenden. Ongeveer 40% is jonger dan 20 jaar. Iets meer dan 10% is ouder dan 60 jaar.

Tabel 5: Leeftijd van inwonenden van hoofdbewoners en van belangstellenden (n=113)

Leeftijd	Aantal	Percentage (afgerond)
0 tot en met 10 jaar	23	20%
11 tot en met 20 jaar	30	27%
21 tot en met 30 jaar	11	10%
31 tot en met 40 jaar	10	9%
41 tot en met 50 jaar	14	12%
51 tot en met 60 jaar	13	12%
61 tot en met 70 jaar	7	6%
71 tot en met 80 jaar	3	3%
81 jaar of ouder	2	2%
Totaal	113	100%

Deze tabel toont de leeftijdsverdeling van alle 113 inwonenden, waaronder 86 uit standplaatsen en 27 uit huishoudens van belangstellenden.

Tabel 6 toont de relatie tot de hoofdbewoner, maar alleen voor inwonenden van standplaatsen. Bijna de helft is kind van de hoofdbewoner, gevolgd door partners (42%). Daarnaast wonen sommigen samen met ouders, een kleinkind of schoonkind. Onder 'andere familie' vallen bijvoorbeeld een opa, petekind of verzorger.

Tabel 6: Relatie van inwonenden met hoofdbewoners (n=86)

Relatie	Aantal	Percentage
Partner	36	42%
Kind	41	48%
Ouder	1	1%
Schoonkind	1	1%
Kleinkind	1	1%
Andere familie	6	7%
Totaal	86	100%

Deze tabel laat de relatie tot de hoofdbewoner zien van de 86 inwonenden op standplaatsen. Inwonenden uit huishoudens van belangstellenden zijn hierin niet meegenomen.

4.2. Inwonenden en belangstellenden: behoefte en wensen

Een van de belangrijkste doelen van dit onderzoek is om de actuele behoefte aan standplaatsen in de gemeente Leeuwarden in kaart te brengen. Daarbij is ook gekeken naar wensen over de locatie van de huidige of gewenste woonwag en standplaats. In deze sectie gaan we in op de behoefte onder drie groepen: belangstellenden, inwonenden van belangstellenden en inwonenden van standplaatsen.⁴

Behoeft e en termijn standplaats

Aan 132 personen is gevraagd of zij nu of in de toekomst een eigen standplaats willen: 113 inwonenden (van zowel hoofdbewoners als belangstellenden) en 19 belangstellenden zelf. Van deze groep gaven 81 personen aan dat zij graag op een woonwag en standplaats willen wonen. De overige 51 willen liever in een huis wonen, willen (voorlopig) niet verhuizen, of weten het nog niet. Deze laatste groep is buiten de verdere analyse gelaten.

Tabel 7 geeft de samenstelling weer van de 81 personen die aangaven nu of in de toekomst op een standplaats te willen wonen. De gegevens zijn uitgesplitst naar type respondent, zoals belangstellenden, (klein)kinderen en inwonende familieleden.

⁴ NB: De antwoorden over de wensen van inwonenden geven een indicatie. In sommige gevallen gaat het om minderjarige kinderen, waarbij de hoofdbewoner een inschatting heeft gemaakt namens hen. Om hier rekening mee te houden, was het mogelijk om de optie 'weet ik niet' te kiezen.

Tabel 7: Inwonenden van hoofdbewoners, inwonenden van belangstellenden, en belangstellenden die nu of in de toekomst een standplaats wensen in de gemeente Leeuwarden (n=81)

	Aantal	Percentage (afgerond)
Minderjarige (klein)kinderen	27	33%
Meerderjarige (klein)kinderen	14	17%
Inwonende familieleden	3	4%
Partners van hoofdbewoners	3	4%
Belangstellenden	19	24%
Minderjarige inwonenden van belangstellenden	8	10%
Meerderjarige inwonenden van belangstellenden	7	9%
Totaal	81	100%

Het is niet alleen relevant **wie** een standplaats wil, maar ook **wanneer**. Tabel 8 laat zien binnen welke termijn de 81 standplaatszoekenden een eigen standplaats wensen, uitgesplitst naar hun relatie tot de hoofdbewoner.

De relatie tussen inwonenden en belangstellenden is niet uitgevraagd en kan daarom niet in de tabel worden weergegeven. Deze respondenten zijn wel opgenomen in de tabel, maar worden aangeduid als minder- of meerderjarige inwonenden van belangstellenden.

Tabel 8: Termijn voor een eigen standplaats (n= 81)

	Binnen 1 jaar	1-2 jaar	3-4 jaar	5-6 jaar	7-8 jaar	Totaal minder dan 8 jaar	Meer dan 8 jaar	Weet niet	Totaal
Minderjarige (klein)kinderen	0	1	5	3	2	11	15	1	27
Meerderjarige (klein)kinderen	11	2	-	-	-	13	-	1	14
Inwonende familieleden	2	1	-	-	-	3	-	-	3
Partners van hoofdbewoners	2	-	1	-	-	3	-	-	3
Belangstellenden	10	7	1	-	-	18	-	1	19
Minderjarige inwonenden van belangstellenden	2	-	-	-	1	3	5	-	8
Meerderjarige inwonenden van belangstellenden	2	5	-	-	-	7	-	-	7
Totaal	29	16	7	3	3	58	20	3	81
Percentage (afgerond)	36%	20%	9%	4%	4%	72%	25%	4%	100%

Uit de cijfers blijkt dat 58 personen zonder eigen standplaats binnen acht jaar een plek wensen in de gemeente Leeuwarden. Alle meerderjarige inwonenden geven aan op korte termijn een standplaats te zoeken. Ruim driekwart van deze groep wil dit het liefst binnen twee jaar; 29 van hen zelfs al binnen één jaar.

Daarnaast geven 15 minderjarige inwonenden van hoofdbewoners en 5 van belangstellenden aan pas op langere termijn (meer dan acht jaar) een standplaats te willen. Drie personen weten nog niet binnen welke termijn ze een standplaats wensen.

Wensen met betrekking tot de locatie

Respondenten is ook gevraagd naar hun voorkeuren voor de locatie van een toekomstige standplaats, evenals andere wensen rondom de woonwagen of standplaats. Deze vragen zijn uitsluitend gesteld

aan **inwonenden van hoofdbewoners** en **belangstellenden zelf**. Inwonenden van belangstellenden zijn bij deze onderdelen van het onderzoek buiten beschouwing gelaten.

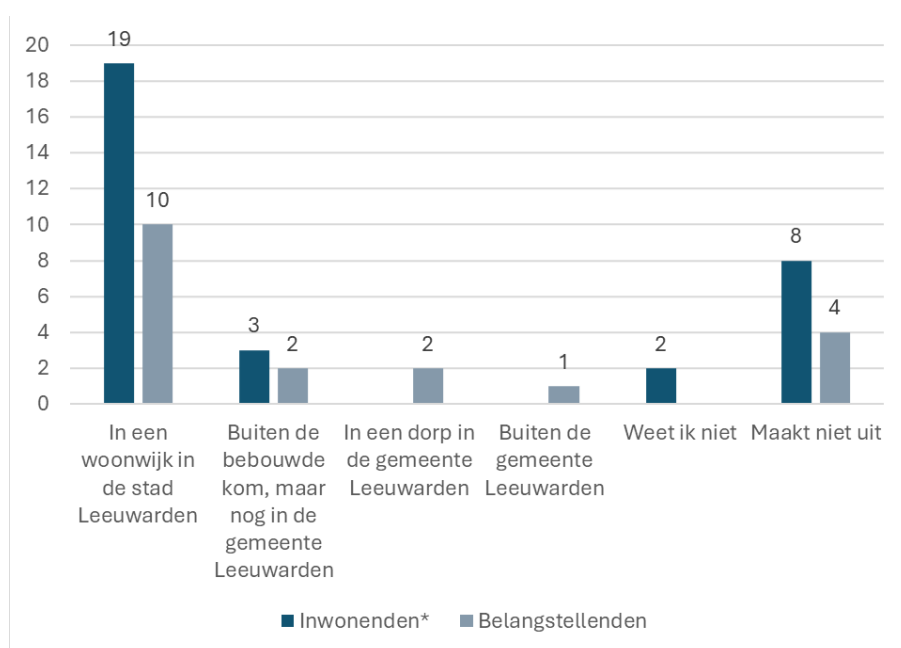
De groep respondenten in deze sectie (n=51) bestaat uit personen uit bovengenoemde groepen die hebben aangegeven **binnen acht jaar** een eigen standplaats te willen (n=48), aangevuld met 3 personen die aangaven dit **niet zeker te weten**. Deze selectie vormt de basis voor alle tabellen en figuren in deze sectie.

Allereerst is gevraagd of zij het liefst zouden wonen:

- in een woonwijk in de stad Leeuwarden;
- buiten de bebouwde kom, maar binnen de gemeente;
- in een dorp in de gemeente;
- of buiten de gemeente Leeuwarden.

De verdeling van deze voorkeuren is weergegeven in Figuur 1. Veruit de meest gekozen optie is een standplaats in een woonwijk binnen de stad Leeuwarden.

Figuur 1: Voorkeuren inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden omtrent locatie gewenst woonwagenveld (n=51)

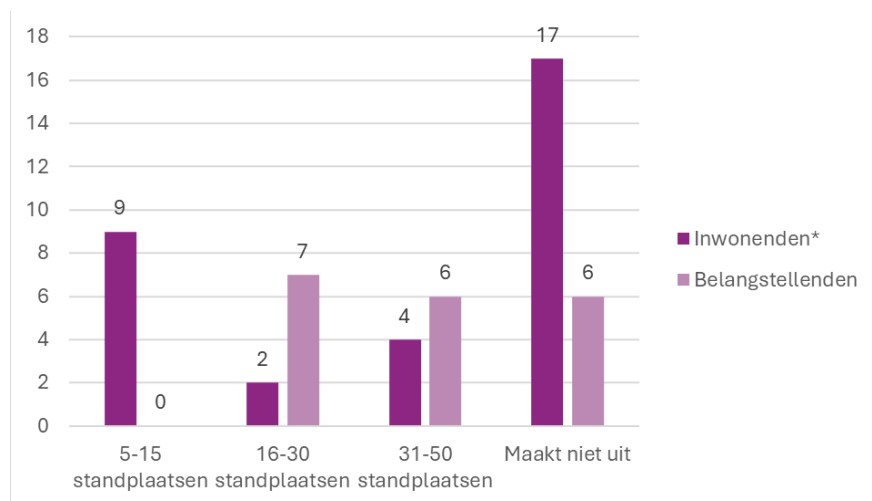

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 1 toont de locatievoorkeuren van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Ook is gevraagd naar hun voorkeur voor de grootte van de gewenste standplaatslocatie. De meeste inwonenden (n=17) hebben geen uitgesproken voorkeur. Een andere groep (n=9) geeft de voorkeur aan een kleinschalig kamp. Bij de belangstellenden lopen de voorkeuren meer uiteen: sommigen kiezen voor 16–30 standplaatsen, anderen voor 31–50, en een deel vindt de omvang niet belangrijk.

Figuur 2: Voorkeuren inwonenden en belangstellenden omtrent aantal standplaatsen gewenste woonwagenkamp (n=51)

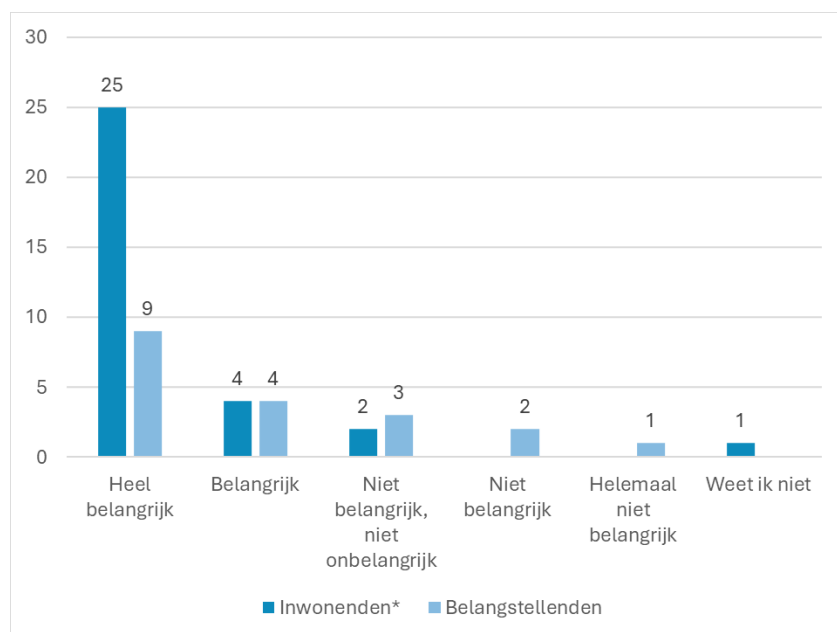

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 2 toont de voorkeur voor het aantal standplaatsen van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten

Deelnemers is ook gevraagd hoe belangrijk het voor hen is om samen met familie op één woonwagenlocatie te wonen. Figuur 3 laat zien dat de meeste respondenten hier veel waarde aan hechten. 42 personen geven aan dit (heel) belangrijk te vinden, terwijl slechts drie respondenten het (helemaal) niet belangrijk vinden.

Figuur 3: Hoe belangrijk is het om samen met familie op één woonwagenlocatie te wonen (n=51)

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 3 toont de voorkeur voor wonen in familieband van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten

Deelnemers is gevraagd of zij graag willen wonen op een **bestaande woonwagenlocatie in Leeuwarden**. Tabel 9 laat zien dat de meerderheid (n=36) van de standplaatszoekende inwonenden en belangstellenden dit inderdaad wil. Op deze vraag is voor 25 inwonenden en 11 belangstellenden 'ja' geantwoord. Ook toont tabel 9 op welke bestaande locaties zij het liefst zouden willen wonen.

Uit de resultaten blijkt dat de meeste standplaatszoekenden de voorkeur geven aan de Tjallingaweg. Dat is niet verrassend, aangezien dit de grootste woonwagenlocatie in Leeuwarden is en veel respondenten daar ook de vragenlijst hebben ingevuld.

Tabel 9: Wens van inwonenden* en belangstellenden omtrent het wonen op een reeds bestaande woonwagenlocatie in Leeuwarden (n=51)

Ja, Boornstraat	8
Ja, De Tuinderij	4
Ja, Jelle Bangastraat	7
Ja, Tjallingaweg	17
Totaal 'Ja'	36
Nee	3
Weet ik niet	12

* Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 9 toont de voorkeur voor wonen op een bestaande woonwagenlocatie in Leeuwarden van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Respondenten is daarna gevraagd of zij op een nieuw te bouwen woonwagenlocatie zouden willen wonen. Tabel 10 laat zien dat een meerderheid (n=43) van de inwonenden en belangstellenden openstaat voor het wonen op een nieuwe locatie.

Tabel 10: Wens van inwonenden en belangstellenden omtrent het wonen op een nieuw te bouwen woonwagenlocatie (n=51)

	Ja	Nee	Weet ik niet
Inwonenden*	26	1	5
Belangstellenden	17	-	2
Totaal	43	1	7

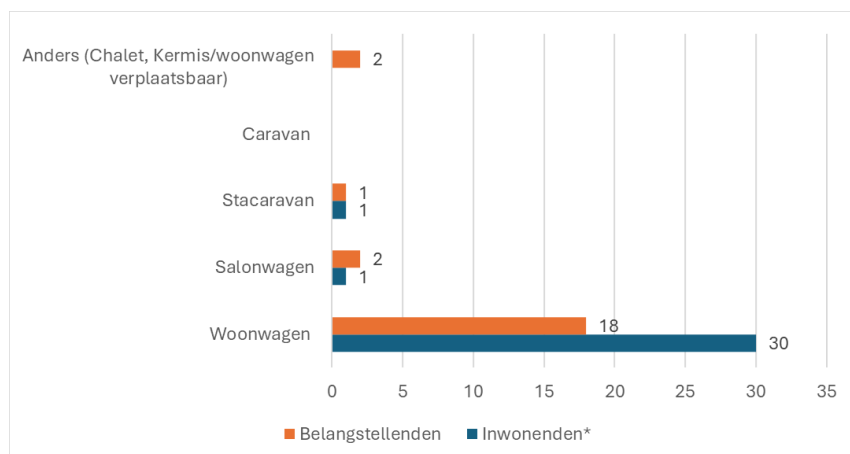
* Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 10 toont de wens voor wonen op een nieuw te bouwen woonwagenlocatie van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Wensen rondom de wagen

Wat zijn de wensen van standplaatszoekenden met betrekking tot het type wagen? Aan 51 respondenten is gevraagd welk type woonvorm hun voorkeur heeft. Meerdere antwoorden waren mogelijk. Figuur 4 toont de verdeling van de antwoorden. De overgrote meerderheid (n=48) kiest voor een woonwagen. Drie respondenten geven de voorkeur aan een salonwagen en twee aan een stacaravan. Twee anderen kozen voor de optie "anders".

Figuur 4: Voorkeur inwonenden* en belangstellenden omtrent type wagen (n=51) *Meerdere antwoorden mogelijk*

* Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 4 toont de voorkeur voor type wagen van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten

Respondenten is gevraagd of zij de voorkeur geven aan een huur- of koopwoonwagen. Tabel 13 toont de verdeling van de antwoorden. De meeste deelnemers (n=29) kiezen voor een koopwagen. Deze optie is daarmee bijna vijf keer zo populair als de huurvariant, die door 6 respondenten werd gekozen. Daarnaast geven 12 personen aan geen voorkeur te hebben en 4 respondenten kozen voor "weet ik niet".

Tabel 13: Voorkeur inwonenden* en belangstellenden omtrent huur- of een koopwagen (n=51)

	Type wagen	Aantal
Inwonenden*	Huurwagen	3
	Koopwagen	20
	Geen voorkeur	5
	Weet ik niet	4
Belangstellenden	Huurwagen	3
	Koopwagen	9
	Geen voorkeur	7
	Weet ik niet	-
Totaal		51

* Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 13 toont de voorkeur voor een huur- of koopwagen van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Ook is gevraagd of respondenten de voorkeur geven aan een huur- of koopstandplaats. Tabel 14 laat de verdeling van de antwoorden zien. Bijna de helft (n = 24) kiest voor een huurstandplaats. Zeven respondenten geven de voorkeur aan koop. Daarnaast hebben 17 personen geen uitgesproken voorkeur, en 3 respondenten kozen voor "weet ik niet".

Tabel 14: Voorkeur inwonenden* en belangstellenden omtrent huur- of een koopstandplaats (n=51)

		Aantal
Inwonenden*	Huurstandplaats	19
	Koopstandplaats	3
	Geen voorkeur	7
	Weet ik niet	3
Belangstellenden	Huurstandplaats	5
	Koopstandplaats	4
	Geen voorkeur	10
	Weet ik niet	-
Totaal		51

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 15 toont de voorkeur voor een huur- of koopstandplaats van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Respondenten is ook gevraagd hoeveel slaapkamers zij minimaal nodig achten in de woonwagen. Tabel 15 toont de verdeling van de antwoorden. De overgrote meerderheid (n=40) noemt drie slaapkamers als minimum. Acht respondenten vinden twee slaapkamers voldoende. Slechts twee personen geven aan vier slaapkamers nodig te hebben, en één persoon noemt vijf slaapkamers als wenselijk minimum.

Tabel 15: Hoeveel slaapkamers hebben de inwonenden en belangstellenden op z'n minst nodig in de woonwagen? (n=51)

	Aantal slaapkamers	Aantal
Inwonenden*	2	5
	3	27
	4	-
	5	-
Belangstellenden	2	3
	3	13
	4	2
	5	1

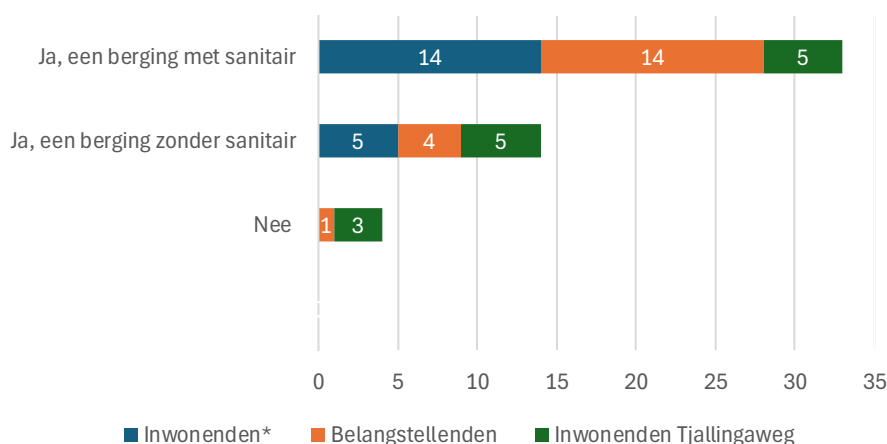
*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 15 toont het aantal gewenste slaapkamers van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Voorzieningen gewenste standplaats

Respondenten is ook gevraagd of zij een berging wensen bij de standplaats, en zo ja, met of zonder sanitair. Figuur 5 toont de verdeling van de antwoorden. De meeste respondenten (n=33) geven de voorkeur aan een berging met sanitair. Ongeveer een derde (n=14) kiest voor een berging zonder sanitair. Slechts vier personen geven aan geen berging te willen.

Figuur 5: Wensen inwonenden en belangstellenden een berging bij de standplaats? (n= 51)

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 5 toont de voorkeur voor berging bij standplaats van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten. Inwonenden van hoofdbewoners van de Tjallingaweg zijn apart opgenomen in deze figuur.

Ook is gevraagd naar wensen omtrent ruimte en voorzieningen om te kunnen werken. Tabel 17 toont de verdeling van de antwoorden. Respondenten geven aan behoefte te hebben aan ruimte en voorzieningen om op de standplaats te kunnen werken, terwijl 21 anderen aangeven hier geen behoefte aan te hebben. Tot slot is er 9 keer "weet ik niet" aangegeven. Mogelijk geldt dit vooral voor minderjarige inwonenden voor wie niet duidelijk is wat zij in de toekomst gaan doen.

Tabel 17: Wensen van inwonenden en belangstellenden omtrent ruimte en voorzieningen om te kunnen werken (n=51)

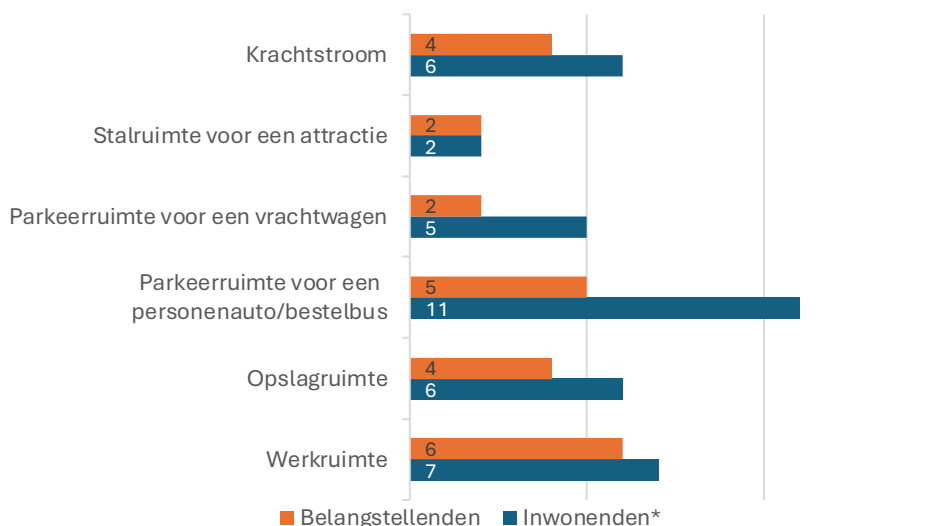
	Ja	Nee	Weet niet
Boornstraat	2	-	3
De Tuinderij	3	2	2
Jelle Bangastraat	2	5	-
Tjallingaweg	5	7	1
Totaal inwonenden*	12	14	6
Belangstellenden	9	7	3
Totaal	21	21	9

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 17 toont de wens voor ruimte en voorzieningen om te kunnen werken van 51 respondenten die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten. De antwoorden van de inwonenden zijn uitgesplitst aan de hand van de locatie waar zij wonen, niet waar zij zouden willen wonen.

Respondenten die aangaven behoefte te hebben aan extra ruimte en voorzieningen op de standplaats kregen een vervolgvraag over welke voorzieningen zij belangrijk vinden. Meerdere antwoorden waren mogelijk. Figuur 6 toont de verdeling. Het vaakst genoemd zijn parkeerruimte voor een personenauto of bestelbus (n = 16), een werkruimte (n = 13), opslagruimte (n = 10) en krachtstroom (n = 10). Een kleiner aantal respondenten noemt parkeerruimte voor een vrachtwagen (n = 7) of stalruimte voor een attractie (n = 4).

Figuur 6: Wensen inwonenden en belangstellenden omtrent werkvoorzieningen (n=21). (Meerdere antwoorden mogelijk)

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Figuur 6 toont de behoefte voor werkvoorzieningen van 21 respondenten die aangaven behoefte te hebben aan extra ruimte en voorzieningen en die zelf binnen acht jaar (of 'weet ik niet') een standplaats wensen. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten

4.3. Huidige hoofdbewoners: wensen rondom standplaats

Ook **huidige hoofdbewoners van een standplaats in de gemeente Leeuwarden** (n=60) is gevraagd of zij verhuisplannen hebben en wat hiervoor de redenen zijn. De resultaten worden hieronder weergegeven.

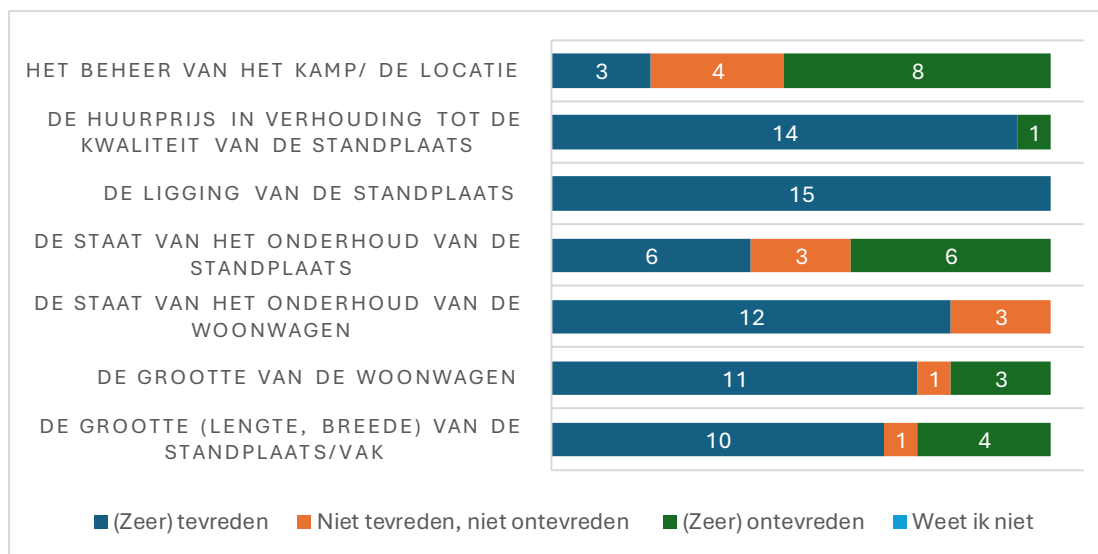
Tevredenheid huidige standplaats

Hoofdbewoners van de Tjallingaweg die momenteel als kermisreiziger werken (n=15), is gevraagd hoe tevreden zij zijn over verschillende aspecten van hun huidige standplaats. De gemeente wilde hiermee gericht inzicht krijgen in de ervaringen van deze specifieke groep. Voor bewoners van andere woonwagenlocaties is deze vraag niet opgenomen in de vragenlijst.⁵ Figuur 8 laat zien hoe zij de standplaats beoordelen op zeven onderdelen.

Opvallend is dat de helft van deze bewoners (zeer) ontevreden is over het beheer van de locatie. Over de huurprijs in verhouding tot de kwaliteit, de ligging en de grootte van zowel de standplaats als de woonwagen is de meerderheid juist (zeer) tevreden.

⁵ Daarnaast hebben 2 bewoners van de Tsjallingaweg die zich *niet* als kermisreiziger identificeren deze vraag ook niet gehad.

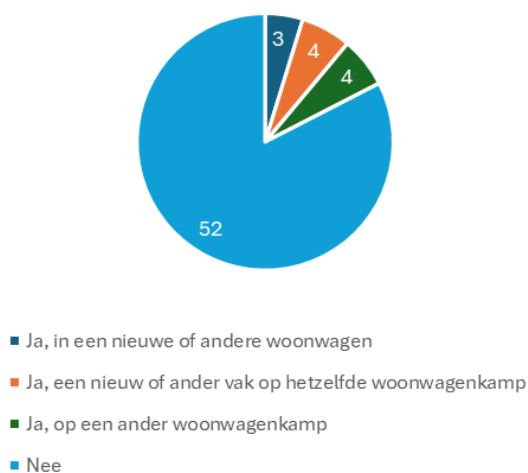
Figuur 7: Tevredenheid van hoofdbewoners (alleen Kermisreizigers van de Tjallingaweg) met de huidige standplaats (n=15)

Verandering van wagen, standplaats of locatie

Alle hoofdbewoners van de vier woonwagenlocaties (n=60) is gevraagd of zij liever ergens anders zouden willen wonen. Figuur 8 toont de verdeling van de antwoorden. De overgrote meerderheid (n=52) geeft aan geen behoefte te hebben ergens anders te wonen.

Figuur 8: Zou u liever ergens anders wonen (n=60)? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Drie respondenten geven aan graag in **een andere of nieuwe woonwagen** te willen wonen. Zij noemen als redenen dat de huidige wagen te klein is, een ongunstige indeling heeft, slecht geïsoleerd is of onderhoudsgebreken vertoont. Ook worden persoonlijke woonwensen genoemd, zoals groter willen wonen of zelf bouwen (bijvoorbeeld in de hoogte), maar dat dit niet is toegestaan. Eén respondent geeft aan dat de wagen simpelweg aan vervanging toe is.

Vier bewoners geven aan te willen verhuizen naar een **andere standplaats (of vak) op hetzelfde kamp**. Redenen hiervoor zijn de wens om dicht bij familie te wonen, of een te kleine of juist te grote standplaats.

Vier respondenten geven aan te willen verhuizen naar een **andere woonwagenlocatie**. De redenen hiervoor zijn uiteenlopend. Genoemd worden onder andere: de wens om in een andere omgeving te wonen, gebrek aan ruimte, een onhandige indeling van het kamp, afstand tot familie of vrienden, en slechte bereikbaarheid voor grote vrachtwagens. Ook worden verschillende vormen van overlast genoemd.

Bij de optie 'anders' geven respondenten aan dat de locatie niet kindvriendelijk is of juist behoefte bestaat aan een plek voor 55+ers. Eén van de suggesties is om een kleine stenen woning te plaatsen in de vorm van een wagen, op of naast het kamp.

4.4. Wachtlijsten en toewijzing van standplaatsen

Aan alle respondenten (**hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden van zowel hoofdbewoners als van belangstellenden**) die binnen 8 jaar een woonwagenstandplaats wensen (n=122) is gevraagd of zij staan ingeschreven op een wachtlijst voor een standplaats in Leeuwarden. Zij kunnen zich vanaf hun 18^e inschrijven. Tabel 21 laat zien dat 35 van de 44 meerderjarige standplaatszoekenden aangeven dat zij op een wachtlijst staan. Ter vergelijking: op de wachtlijst en belangstellendenlijst van de gemeente en WoonFriesland staan 40 personen geregistreerd als standplaatszoekende.⁶

Tabel 21: Overzicht van hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden die in Leeuwarden op de wachtlijst voor een eigen standplaats staan ingeschreven

		Ja	Nee	Weet niet
Op de wachtlijst voor een woonwagenvak (standplaats) in Leeuwarden	Hoofdbewoners	5	54	1
	Inwonenden van hoofdbewoners	12	18	3
	Belangstellenden	14	3	2
	Inwonenden van belangstellenden	4	5	1
Totaal (n=122)		35	80	7

NB: Tabel 21 toont in hoeverre hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden, die binnen 8 jaar een woonwagenstandplaats wensen (n=122), op de wachtlijst voor een woonwagenstandplaats in Leeuwarden staan. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen.

Van de 35 respondenten die aangaven op een wachtlijst te staan, zijn er 10 ingeschreven bij de gemeente Leeuwarden en 20 bij WoonFriesland. Daarnaast geven 5 personen aan op beide wachtlijsten te staan.

Respondenten die aangaven op een wachtlijst te staan (n=35), is ook gevraagd sinds welk jaar zij staan ingeschreven bij de gemeente Leeuwarden en/of WoonFriesland. Tabel 22 geeft hiervan een overzicht. De meeste inschrijvingen vonden plaats in de periode 2021–2025 (n=11), gevolgd door 2016–2020 (n=9). Een kleinere groep geeft aan al sinds 2006–2010 (n=6) of zelfs 2000–2005 (n=2) op een wachtlijst te staan. Vier personen weten niet meer precies sinds wanneer zij ingeschreven zijn.

⁶ Het is mogelijk dat er dubbeltellingen voorkomen in de wachtlijsten, omdat er geen gegevensuitwisseling plaatsvindt tussen de gemeente en WoonFriesland.

Tabel 22: Sinds welk jaartal zijn hoofdbewoners, hun inwonenden en belangstellenden ingeschreven op de verschillende wachtlijsten?

	Gemeente Leeuwarden	WoonFriesland	Totaal
2000-2005	1	1	2
2006-2010	3	3	6
2011-2015	1	2	3
2016-2020	3	6	9
2021-2025	4	7	11
Weet niet	1	3	4
Totaal	13	22	35

NB: Tabel 22 toont hoe lang hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden, die binnen 8 jaar een woonwagendplaats wensen en op de wachtlijst staan (n=35), op de wachtlijst voor een woonwagendplaats staan. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen.

Aan hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden van hoofdbewoners die binnen acht jaar een standplaats wensen (n=112), is ook gevraagd of zij staan ingeschreven op een wachtlijst voor een standplaats **buiten de gemeente Leeuwarden**. Inwonenden van belangstellenden zijn bij deze vraag **buiten beschouwing gelaten**, omdat zij deze vraag niet hebben gekregen.

Tabel 23 laat zien dat de overgrote meerderheid van deze groep (n=106) **niet** op een externe wachtlijst staat. Slechts vijf personen geven aan wél op een wachtlijst buiten Leeuwarden te staan. Eén respondent weet dit niet zeker.

Tabel 23: Overzicht van hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden die buiten Leeuwarden op de wachtlijst voor een eigen standplaats staan ingeschreven

		Ja	Nee	Weet ik niet
Op een wachtlijst voor een woonwagenvak (standplaats) buiten Leeuwarden	Hoofdbewoners	2	58	-
	Inwonenden*	3	30	-
	Belangstellenden	-	18	1
Totaal (n=112)		5	106	1

*Alleen inwonenden van hoofdbewoners

NB: Tabel 22 toont in hoeverre hoofdbewoners, belangstellenden en meerderjarige inwonenden (van hoofdbewoners), die binnen 8 jaar een woonwagendplaats wensen (n=112), op de wachtlijst voor een woonwagendplaats buiten Leeuwarden staan. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten

Zoals Tabel 24 laat zien, is het voor 11 van de 19 respondenten **niet duidelijk** welke voorwaarden gelden voor het verkrijgen van een standplaats in Leeuwarden. Deze vraag is **uitsluitend gesteld aan hoofdbewoners en belangstellenden** die eerder aangaven dat zij momenteel op een wachtlijst staan. **Inwonenden** zijn bij deze vraag buiten beschouwing gelaten.

Van de 35 hoofdbewoners en belangstellenden die aangaven op een wachtlijst te staan (zie tabel 21), is aan 19 personen gevraagd of zij weten wat de voorwaarden zijn om een standplaats te krijgen. Van deze 19 gaven 8 aan dat zij dit weten, terwijl 11 aangaven dat dit voor hen **niet duidelijk** is. Vooral onder belangstellenden is er sprake van onduidelijkheid: van de 14 belangstellenden op de wachtlijst (zie tabel 24) geven 8 aan de voorwaarden niet te kennen.

Tabel 24: Weten hoofdbewoners en belangstellenden waar zij aan moeten voldoen om een standplaats te krijgen in Leeuwarden? (n=19)

	Ja	Nee, is niet duidelijk
Hoofdbewoners	2	3
Belangstellenden	6	8
Totaal	8	11

NB: Tabel 24 toont in hoeverre hoofdbewoners en belangstellenden die binnen 8 jaar een woonwagenstandplaats wensen en op de wachtlijst voor een woonwagenstandplaats staan (n=19) op de hoogte zijn van de voorwaarden die gelden voor het verkrijgen van een standplaats in Leeuwarden. Personen die aangaven pas over meer dan acht jaar een standplaats te willen, zijn niet opgenomen. Het gaat om hoofdbewoners en belangstellenden zelf; inwonenden van hoofdbewoners en belangstellenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Locatie Tjallingaweg

Hoofdbewoners (n=60) hebben enkele kermis-specifieke vragen gekregen. Aangezien alleen personen die werken op de kermis in aanmerking komen voor een nieuwe standplaats, is gevraagd wie van hen momenteel werkzaam is in de kermis en of zij op korte termijn willen stoppen of juist willen beginnen. De resultaten staan weergegeven in onderstaande Tabel 25. Alle hoofdbewoners hebben deze vraag ontvangen. De 15 respondenten die aangaven dat ze op dit moment op de kermis werken wonen allen op de Tjallingaweg.

Tabel 25: Hoeveel mensen werken nu op kermis en willen binnen drie jaar stoppen? (n=60)

	Ja	Ja, maar ik ga daar binnen 3 jaar mee stoppen	Nee	Nee, maar ik ga daar binnen 3 jaar mee beginnen
Hoofdbewoners	14	1	45	-

NB: Tabel 25 toont in hoeverre hoofdbewoners (n=60) op de kermis werken en al dan niet willen stoppen hiermee. Het gaat om hoofdbewoners zelf; inwonenden zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel 26 laat zien hoe **hoofdbewoners van de Tjallingaweg die momenteel op de kermis werken** (n=15) denken over de regel dat nieuwe standplaatsen op deze locatie alleen beschikbaar zijn voor kermisexploitanten. De meerderheid (n=10) vindt dit een goede zaak. Twee respondenten zijn het hier niet mee eens, en drie geven aan dat het hen niet uitmaakt.

Tabel 26. Tjallingaweg: Wat vinden de bewoners ervan dat de nieuwe woonwagenplekken op de Tjallingaweg alleen voor mensen zijn die op de kermis werken? (n=15)

Goed	10
Niet goed	2
Maakt niet uit	3

NB: Tabel 26 toont in hoeverre hoofdbewoners van de locatie aan de Tjallingaweg die momenteel op de kermis werken (n=15) het eens zijn met dat de Tjallingaweg alleen voor mensen die op de kermis werken is. Het gaat om hoofdbewoners die op de kermis werken; inwonenden en hoofdbewoners die niet op de kermis werken zijn buiten beschouwing gelaten.

Aan de 12 mensen die aangaven het goed/niet goed te vinden, is gevraagd waarom (open vraag). Hier kwamen verschillende antwoorden op.

Tien respondenten waarderen het dat de Tjallingaweg traditioneel een “kermiskamp” is. Het bij elkaar wonen van kermisfamilies versterkt het onderlinge begrip en de gedeelde cultuur. Er wordt genoemd dat openstelling voor mensen van buiten de kermisgemeenschap de beschikbaarheid van standplaatsen voor kermisfamilies bedreigt.

Twee respondentent zijn juist kritisch op de eis dat bewoners een groot deel van hun inkomen uit de kermis moeten halen. Dit leidt ertoe dat familieleden die niet in de kermis werken worden uitgesloten, wat als onterecht wordt ervaren. Deze respondenten benadrukken het belang van plekken voor de volgende generatie kermisreizigers, ongeacht hun huidige beroep.

Opmerkingen over de wachtlijst (open antwoorden)

Aan de hoofdbewoners en belangstellenden die aangaven op de wachtlijst te staan (n=35) is gevraagd of zij opmerkingen hadden over de wachtlijsten en het toewijzingsbeleid van zowel de gemeente Leeuwarden als WoonFriesland. Deze open vraag leverde diverse reacties op.

Acht belangstellenden merken op dat er onduidelijkheid bestaat over hun positie op de wachtlijst van WoonFriesland en over de wijze waarop deze positie verandert. Enkele respondenten geven aan het onprettig te vinden dat ook personen zonder binding met de woonwagencultuur op de wachtlijst staan.

Met betrekking tot de wachtlijst van de gemeente Leeuwarden uiten vijf respondenten soortgelijke zorgen over de onduidelijkheid van hun positie. Daarnaast wijzen zij op knelpunten in de handhaving van de bewoning van standplaatsen, zoals de aanwezigheid van niet-kermisreizigers of onderhuurders op bepaalde locaties.

Vijf hoofdbewoners die op de wachtlijst van WoonFriesland staan, delen eveneens de zorg dat personen zonder achtergrond in de woonwagencultuur op de wachtlijst staan. Zij vragen zich af waarom deze personen in aanmerking komen voor een standplaats.

Opmerkingen over de toewijzing

Naast de open vraag over de wachtlijsten is aan respondenten ook de open vraag gesteld of zij nog iets kwijt wilden over de toewijzing van standplaatsen door zowel de gemeente Leeuwarden als WoonFriesland.

Eén van de belangstellenden geeft aan dat standplaatsen die vrijkomen vaak al via onderling contact naar een nieuwe bewoner gaan in plaats van via de wachtlijst. Soortgelijke zorgen worden geuit over de toewijzing van woonwagens en/of -standplaatsen door de gemeente. Twee van de veertien belangstellenden die deze vraag heeft gekregen, geven aan dat er volgens hen mensen op de Tjallingaweg wonen die niet betrokken zijn bij de kermisexploitatie maar via 'vriendjespolitiek' wel een woonwagenplek gekregen hebben. In totaal geven vier belangstellenden aan dat in hun ogen de toewijzing van de gemeente Leeuwarden niet altijd goed gaat, en dat er vakken op hun locatie niet bewoond worden, voor andere doeleinden gebruikt worden, of onderverhuurd worden. Volgens de respondenten die hun mening deelden verloopt de toewijzing door beide instanties niet transparant of soepel.

Vijf hoofdbewoners die op de wachtlijst van WoonFriesland staan, uiten eveneens zorgen over het feit dat personen zonder achtergrond in de woonwagencultuur op de wachtlijst staan. Zij maken zich zorgen over de gevolgen die dit kan hebben voor de uiteindelijke toewijzing.

4.5. Contact met de gemeente

Een van de doelstellingen van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in de behoefte aan informatie en het contact met de gemeente Leeuwarden.

Van de 79 ondervraagden hebben 28 personen (35%) in het afgelopen jaar contact opgenomen met de gemeente Leeuwarden. Daarnaast geeft 42% aan dat het laatste contact meer dan een jaar geleden plaatsvond. De overige 23% heeft nog nooit contact gehad met de gemeente.

Van de 28 personen die het afgelopen jaar contact hebben opgenomen met de gemeente, heeft het merendeel (19 personen) één tot twee keer contact gehad. De overige negen personen hebben drie keer of vaker contact opgenomen. Deze 28 hoofdbewoners en belangstellenden is tevens gevraagd naar de redenen voor hun contact met de gemeente. De uitkomsten hiervan zijn weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 28: Waarom heeft u het afgelopen jaar contact opgenomen met de gemeente? (n=28)

	Hoofdbewoners	Belangstellenden
Voor informatie (bijvoorbeeld over wachtlijst, regels, voorzieningen of gemeentelijke diensten)	4	7
Om een klacht in te dienen (bijvoorbeeld over overlast of veiligheid)	3	2
Voor het aanvragen van hulp (bijvoorbeeld ondersteuning of zorg)	2	0
Voor het regelen van papierwerk / administratie (bijvoorbeeld vergunningen of belastingen)	2	0
Om een probleem te melden (bijvoorbeeld een kapotte straat of vuil)	6	0
Voor iets anders, namelijk: [open]	8	0
Totaal	25	9

Meerdere antwoorden mogelijk, gemiddeld 1,2 antwoorden per respondent

De andere redenen dat mensen contact opnamen waren onder andere over groenonderhoud en het regelen van een aanspreekpunt.

Respondenten is ook gevraagd hoe tevreden zij zijn over het contact met de gemeente in het afgelopen jaar. Tabel 29 laat zien dat de meningen hierover uiteenlopen. Een deel van de respondenten is (zeer) ontevreden (n = 11), terwijl 12 personen neutraal zijn. Vijf respondenten geven aan tevreden te zijn, en niemand is zeer tevreden.

Tabel 29: Hoe tevreden bent u over uw contact met de gemeente in het afgelopen jaar? (n=28)

Zeer ontevreden	Ontevreden	Neutraal	Tevreden	Zeer tevreden
3	8	12	5	-

De respondenten is ook gevraagd naar waarom ze (on)tevreden zijn. Ontevreden respondenten geven aan dat ze vaak niet de juiste persoon te spreken krijgen of geen gehoor krijgen. De tevreden respondenten geven overwegend aan dat ze geen opmerkingen hebben, maar ook dat het contact wel goed is.

Er is aan alle 79 hoofdbewoners en belangstellenden gevraagd of zij op dit moment behoefte hebben aan contact met de gemeente. Op die vraag hebben 24 personen 'ja' geantwoord. Waarom zij behoefte hebben aan contact met de gemeente staat in onderstaande tabel.

Tabel 30: Waarom heeft u behoefte aan contact met de gemeente? (n=24)

Voor informatie (bijvoorbeeld over wachtlijst, regels, voorzieningen of gemeentelijke diensten)	21
Om een klacht in te dienen (bijvoorbeeld over overlast of veiligheid)	7
Voor het aanvragen van hulp (bijvoorbeeld ondersteuning of zorg)	1
Voor het regelen van papierwerk / administratie (bijvoorbeeld vergunningen of belastingen)	4
Om een probleem te melden (bijvoorbeeld een kapotte straat of vuil)	5
Voor iets anders, namelijk: [open]	6

Meerdere antwoorden mogelijk, gemiddeld 1,8 antwoorden per respondent

De 6 respondenten die over iets anders behoefte hebben aan contact noemen onder andere het woonwagenbeleid en de verbetering van de leefomgeving.

Volgens de 79 hoofdbewoners en belangstellenden kan de gemeente het op de volgende manieren makkelijker maken om contact op te nemen:

Tabel 31. Wat kan de gemeente doen om het makkelijker te maken om contact op te nemen? (n=79)

Beter uitleggen hoe en met wie u contact kunt opnemen	40
Helpen om sneller de juiste persoon of afdeling te vinden	33
Eén vast contactpunt maken voor vragen en hulp	53
Meer hulp voor mensen zonder internet of met een beperking	18
Sneller reageren op vragen en minder wachttijden	23
De telefoon beter bereikbaar maken	11
Meer manieren om contact op te nemen, zoals chat of WhatsApp	10
Anders, namelijk: [open]	18

Meerdere antwoorden mogelijk, gemiddeld 2,6 antwoorden per respondent

Andere manieren die in de open antwoorden (n=18) genoemd worden is het aanstellen van een vaste persoon waarmee de bewoners contact op kunnen nemen.

Tabel 32 laat zien dat de meeste respondenten aangeven dat ze het liefste via brievenpost of telefoon geïnformeerd willen worden door de gemeente.

Tabel 32: Hoe kan de gemeente u het beste informatie geven? (n=79)

E-mail	28
Post (brieven)	44
Telefoon	33
Bijeenkomsten organiseren	26
In persoon langskomen	26
Website	9
Anders, namelijk: [open]	2

Meerdere antwoorden mogelijk, gemiddeld 2,1 antwoorden per respondent

In Tabel 33 is weergegeven over welke onderwerpen de respondenten meer informatie willen van de gemeente.

Tabel 33: Zijn er onderwerpen waarover u nu meer informatie wilt van de gemeente? (n=79)

Plannen voor nieuwe standplaatsen	71
De wachtlijst voor een (nieuwe) standplaats	61
Onderhoud van standplaatsen of woonwagenkamp	60
Veiligheid in de buurt	45
Verduurzamen van mijn woonwagen	35

Meerdere antwoorden mogelijk, gemiddeld 3,4 antwoorden per respondent

Uit de resultaten blijkt dat met name drie onderwerpen als belangrijk worden ervaren door respondenten: de plannen voor nieuwe standplaatsen, de wachtlijst voor (nieuwe) standplaatsen en het onderhoud van de huidige standplaats of woonwagenlocatie.

Daarnaast is aan respondenten gevraagd of er andere thema's zijn waarover zij graag meer informatie ontvangen. Hierbij noemen zij onder meer zorgen over een eerlijke toewijzing en verhuur van standplaatsen, zoals het voorkomen van onderhuur of langdurig onbewoonde standplaatsen. Ook willen meerdere respondenten meer duidelijkheid over de wachtlijst: zij vragen zich af op welke plek zij staan en of er zicht is op beweging in de lijst.

Ten slotte is aan alle 79 hoofdbewoners en belangstellenden gevraagd of zij nog iets wilden delen over hun contact met WoonFriesland. Verschillende respondenten uiten klachten over de staat en het onderhoud van hun woonwagen, evenals het ontbreken van een vast aanspreekpunt binnen de organisatie. Ook is er onduidelijkheid over de wachtlijst. Tegelijkertijd geven enkele respondenten aan tevreden te zijn over het contact met WoonFriesland.

5

Conclusie

In dit hoofdstuk wordt een beknopte samenvatting gegeven van de resultaten van dit onderzoek. Daarbij wordt ook antwoord gegeven op de onderzoeksdoelstellingen die bij de start van het onderzoek zijn geformuleerd. Aan de hand van deze doelstellingen worden hieronder de belangrijkste conclusies van dit rapport gepresenteerd.

5.1. Behoefte aan standplaatsen en draagvlak voor het toewijzingsbeleid

Bestaande en actuele behoefte aan standplaatsen

De gemeente Leeuwarden beschikt momenteel over vijf woonwagenlocaties met in totaal 70 standplaatsen. In totaal willen 58 mensen – waaronder meerderjarige inwonenden, belangstellenden en kinderen van woonwagebewoners – binnen acht jaar een eigen standplaats.

De meeste respondenten willen graag in Leeuwarden blijven wonen, het liefst op een bestaande woonwagenlocatie en bij familie in de buurt. Tegelijkertijd staan velen ook open voor nieuwe woonwagenlocaties, mits deze passen bij hun leefwijze en wooncultuur.

Verhuisbereidheid en toekomstig aanbod

De wens onder huidige bewoners om te verhuizen binnen of buiten de gemeente is beperkt. Van de 60 hoofdbewoners geven er 4 (7%) aan dat zij graag willen verhuizen naar een andere standplaats. Hierdoor is de interne doorstroming laag.

Toewijzingsbeleid en draagvlak

Aan de 35 mensen die aangaven op de wachtlijst te staan, is gevraagd of zij iets kwijt wilden over de wachtlijst of toewijzingscriteria van de gemeente en/of WoonFriesland.

Respondenten geven aan behoefte te hebben aan meer eenduidigheid in de regels en betere communicatie over de criteria. Daarnaast zijn er zorgen over het toewijzingsbeleid van WoonFriesland. Deze hebben vooral betrekking op de duidelijkheid van de regels, de toelating van mensen zonder binding met de woonwagencultuur, en de manier waarop besluiten worden genomen.

Voor de Tjallingaweg geldt een specifieke instroomeis: minimaal 50% van het huishoudinkomen moet afkomstig zijn uit de kermisbranche. Aan de mensen op de Tjallingaweg die als kermisexploitant werken (15 personen) is daarbij specifiek de vraag gesteld wat zij hiervan vinden. Een deel van hen geeft aan deze eis te steunen.

5.2. Behoefte aan contact met de gemeente

Contactbehoefte en knelpunten

Uit het onderzoek blijkt dat een deel van de doelgroep behoefte heeft aan beter contact met de gemeente Leeuwarden. Van de respondenten heeft ongeveer een derde in het afgelopen jaar contact gezocht, vooral met vragen over toewijzingsbeleid, wachtlijsten en de beschikbaarheid van standplaatsen. Tegelijkertijd geeft een groot deel aan nog nooit contact te hebben gehad of niet te weten hoe dat moet.

Van de 28 respondenten die wél contact hadden, geeft 60% (17 personen) aan neutraal tot tevreden te zijn over dat contact. De overige 40% (11 personen) is ontevreden. Deze groep geeft aan dat het vaak moeilijk is om de juiste persoon te bereiken, dat er traag wordt gereageerd, of dat zij zich niet goed geholpen voelen.

Wensen voor verbetering

Er is brede steun voor het idee van één vast aanspreekpunt binnen de gemeente: 67% van de respondenten geeft aan dit een goed idee te vinden. Ook geven veel respondenten de voorkeur aan communicatie via laagdrempelige en vertrouwde kanalen, zoals telefoon en post.

6

Literatuurlijst

Gemeente Leeuwarden (2024). *Motie vreemd: Komen tot Woonwagen- en standplaatsenbeleid in de gemeente Leeuwarden en inzet op meer standplaatsen*. Geraadpleegd via: [Woonwagen- en standplaatsenbeleid Leeuwarden - iBabs Publieksporaal](#)

Gemeente Leeuwarden (2021). *Volkshuisvestingsvisie 2021. Leeuwarden: ongedeeld en vitaal!*
Geraadpleegd via: [volksvestigingvisie 2021 ongedeeld en vitaal lr 1.pdf](#)

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed. Geraadpleegd via: [Woonwagencultuur - Immaterieel Erfgoed](#)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2018). *Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid*. Geraadpleegd via:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/07/02/beleidskader-gemeentelijk-woonwagen-en-standplaatsenbeleid>

Vereniging Nederlandse Gemeenten (2021). Geraadpleegd via: [wegwijzer-gemeentelijk-woonwagen-en-standplaatsenbeleid.pdf](#)

